

Хасанагиница - народна балада и позоришна представа

Пригушена светла. Мала сцена, посута песком што вечито тече, као што и време тече... У једном ћошку - Хасан-агина мајка, мило гледа Хасанагиницу што љуља дете у свом наручју. С друге стране седи Хасанагиничина мајка. У првом плану, под светлом рефлексора - рањени војници; зборе о Хасан-аги, жале се, јадају један другоме. Све разговоре који се воде коментарише мудри Ахмед, разјашњавајући нама - публици - оно што је у народној балади неизречено.

Два монолога која су оставила нарочит утисак на мене били су монолози о мраку Хасанагинице и Пинторовић-бега. Шта мрак представља за свако од њих? Заштиту, окриље, бег од стварнога света, од онога што су пред другима?

Представа је на прави начин пренела емоције које је у нама пробудила народна балада. Хасан-агину и Хасанагиничину унутарњу борбу, њихову љубав, тугу, њихов сукоб. Затим Пинторовићеве поступке, то зашто их чини, Хасанагиничин бол када увиди да се мора помирити са судбином и са законима света у коме живи. Такође, у представи нам је очигледно приказано оно што смо у балади могли само наслутити. Можда због тога губи на уметничкој вредности, јер се не упуштамо у самосталну анализу њихових размишљања, осећања и поступака. Рецимо, Хасан-агине неизречене мисли, осећања прикривена грубим речима упућеним Хасанагиници, на површину извлачи и тумачи нам његов верни саветник, ефендија Јусуф, наводећи Хасан-агу да се предомисли. Уз то, сваки је упечатљив говор или поступак пропраћен духовитим и у суштини истинитим опаскама старца Ахмеда. Тако нам представа, с друге стране, омогућава да лакше сагледамо и разумемо фабулу, јер се она одиграва пред нашим очима.

У представи пратимо више ликова него у балади. Помињу се војници. Нема саветника, ни старца Ахмеда, нити Хасан-агине мајке, док Хасанагиничина само фигурира. Када у представи Пинторовић-бег поново удаје Хасанагиницу, он то чини у грчевитом покушају да спасе свој и углед своје породице и да се, на неки начин, освети Хасан-аги. Такође, наводи нам се да је Хасанагиница најпре желела да се уда за имотског кадију, али јој брат то није дозволио. Имотски кадија је мртав, након што се обесио због неостварене љубави са Хасанагиницом. Главни женски лик у представи је много смелији и самосталнији него у балади. Хасанагиница се буну, доминира у својим поступцима - и не представља се само као мајка, већ и као жена, са свом силином и одлучношћу, покушавајући да се избори с љубоморним мужем. Хасан-агина и Хасанагиничина мајка две су веома важне фигуре. Хасан-агина саосећа са својом снајом и у потпуности је разуме, грди бега Пинторовића због осионог понашања, али истовремено схвата и свога сина. Може се рећи да је Хасанагиници збиља као друга мајка - такође брижна, саосећајна и пожртвована.

Сцена свадбе. Семе сумње клија и расте у Хасан-аги, и он вређа жену, називајући је мајком „каменог срца“. Пред кулминацију увреда Хасанагиница умире, осећај огромне тескобе преноси се с позорнице на публику; Хасан-ага шета до колевке, настављајући да просипа увреде, док не увиди да је Хасанагиница збиља мртва, након чега остаје сломљен. И све почиње, траје и завршава се песком - песком којим Хасан-агина мајка прекрива Хасанагиницу, песком што симболизује време и пролазност.

Громогласан аплауз. Рефлектори се пале и гасе док глумци одлазе и враћају се на сцену...

Да, представа у целини је то заиста и заслужила.

Ања Илић I₁₀